

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2020 m. spalio 1 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Struktūriniai fondai – Europos regioninės plėtros fondas (ERPF) – Reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 – 2 straipsnio 7 punktą – Sąvoka „pažeidimas“ – Sąjungos teisės nuostatos pažeidimas, susijęs su ūkio subjekto veiksmu ar neveikimu – Europos Sąjungos bendrajam biudžetui padaryta žala – Paramos gavėjo vienintelio verslo partnerio nemokumas“

Byloje C-743/18

dėl *Rēzeknes tiesa* (Rēzeknės teismas, Latvija) 2018 m. lapkričio 20 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2018 m. lapkričio 28 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

LSEZ SIA „Elme Messer Metalurgs“

prieš

Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė A. Prechal, teisėjai L. S. Rossi, J. Malenovský (pranešėjas), F. Biltgen ir N. Wahl,

generalinė advokatė E. Sharpston,

posėdžio sekretorius M. Aleksejev, skyriaus vadovas,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2019 m. gruodžio 11 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *LSEZ SIA „Elme Messer Metalurgs“*, atstovaujamos *advokats* L. Rasnačs ir E. Petrocka-Petrovska,
- *Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra*, atstovaujamos A. Pavlovs, A. Šlakota ir I. Šate,
- Latvijos vyriausybės, iš pradžių atstovaujamos V. Kalniņa ir I. Kucina, vėliau – V. Kalniņa ir V. Soņeca,
- Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek, J. Vlácil ir J. Očková,
- Estijos vyriausybės, atstovaujamos N. Grünberg,

* Proceso kalba: latvių.

– Europos Komisijos, atstovaujamos S. Pardo Quintillán ir E. Kalniņš,
susipažinęs su 2020 m. balandžio 23 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1083/2006, nustatančio bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo bei panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1260/1999 (OL L 210, 2006, p. 25), iš dalies pakeisto 2010 m. birželio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 539/2010 (OL L 158, 2010, p. 1) (toliau – Reglamentas Nr. 1083/2006), 2 straipsnio 7 punkto išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant LSEZ SIA „Elme Messer Metalurgs“ (toliau – EMM) ir Latvijos *Investīciju un attīstības aģentūra* (Latvijos investicijų ir plėtros agentūra, toliau – Agentūra) ginčą dėl to, kad pastaroji nutraukė su EMM sudarytą sutartį dėl Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) bendrai finansuojamos subsidijos skyrimo; nutraukimo motyvas – sunkūs EMM padaryti pažeidimai.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 2988/95

- 3 1995 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos (OL L 312, 1995, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 1 t., p. 340) 5 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „neteisėtą veiką ir jai taikomas administracines priemones bei už ją skiriamas nuobaudas nustato atskirų sektorių taisyklės pagal šį reglamentą“.
- 4 Šio reglamento 1 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Pažeidimas“ – tai bet kuris Bendrijos teisės aktų nuostatų pažeidimas, susijęs su ekonominės veiklos vykdytojo veiksmų ar neveikimo, dėl kurio Bendrijų bendrajam biudžetui ar jų valdomiems biudžetams padaroma žala sumažinant ar iš viso prarandant pajamas, gaunamas iš tiesiogiai Bendrijų vardu surinktų nuosavų lėšų, arba darant nepagrįstas išlaidas.“
- 5 Minėto reglamento 4 straipsnyje nustatyta:

„1. Įvykdžius bet kokią pažeidimą, neteisėtai įgyta nauda paprastai panaikinama:

- įpareigojant sumokėti nustatytas sumas arba grąžinti neteisėtai įgytas sumas,

<...>

2. Taikant 1 dalyje nurodytas priemones apsiribojama įgytos naudos panaikinimu ir, jei taip yra numatyta, palūkanomis <...>

<...>

4. Šiame straipsnyje numatytos priemonės nelaikomos nuobaudomis.“

6 To paties reglamento 5 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Padarius tyčinius pažeidimus arba pažeidimus dėl aplaidumo gali būti skiriamos šios administracinės nuobaudos <...>“

Reglamentas Nr. 1083/2006

7 Reglamento Nr. 1083/2006 60, 65 ir 66 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(60) Pagal subsidiarumo principą ir laikantis išimčių, nustatytų [2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1080/2006 dėl Europos regioninės plėtros fondo ir panaikinančiame Reglamente (EB) Nr. 1783/1999 (OL L 210, 2006, p. 1)], [2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1081/2006 dėl Europos socialinio fondo ir panaikinančiame Reglamente (EB) Nr. 1784/1999] (OL L 210, 2006, p. 12)] ir [2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamente (EB) Nr. 1084/2006, įsteigiančiame Sanglaudos fondą ir panaikinančiame Reglamente (EB) Nr. 1164/94 (OL L 210, 2006, p. 79)], turėtų būti nustatytos nacionalinės išlaidų atitikimo finansavimo reikalavimams taisyklės.

<...>

(65) Pagal subsidiarumo ir proporcingumo principus valstybės narės pirmiausia turėtų atsakyti už intervencijos įgyvendinimą ir kontrolę.

(66) Siekiant užtikrinti veiksmingą ir tinkamą veiksmų programų įgyvendinimą, turėtų būti nustatyti valstybių narių įsipareigojimai, susiję su valdymo ir kontrolės sistemomis, išlaidų tvirtinimu, Bendrijos teisės ir kitų pažeidimų prevencija, nustatymu ir pašalinimu. <...>“

8 Šio reglamento 1 straipsnyje „Dalykas“ nustatyta:

„Šiuo reglamentu nustatomos bendrosios taisyklės, reglamentuojančios [ERPF], Europos socialinio fondo (ESF) (toliau – struktūriniai fondai) ir Sanglaudos fondo veiklą, nepažeidžiant konkrečių nuostatų, nustatytų Reglamentuose [Nr. 1080/2006], [Nr. 1081/2006] ir [Nr. 1084/2006].

Šiame reglamente apibrėžiami tikslai, kurių siekti padeda struktūriniai fondai ir Sanglaudos fondas (toliau – fondai), kriterijai, kuriuos turi atitikti valstybės narės ir regionai tų fondų paramai gauti, turimi finansiniai ištekliai ir jų paskirstymo kriterijai.

Šiame reglamente apibrėžiamos sanglaudos politikos taikymo sąlygos, įskaitant Bendrijos strateginių gairių dėl sanglaudos nustatymo metodą, nacionalinę bendrąją strategiją ir nagrinėjimo Bendrijos lygiu procesą.

Šiuo tikslu reglamentu nustatomi partnerystės, programavimo, vertinimo, valdymo, įskaitant finansų valdymą, stebėsenos ir kontrolės principai bei taisyklės, grindžiami bendra valstybių narių ir Komisijos atsakomybe.“

9 Minėto reglamento 2 straipsnyje nustatyta:

„Šiame reglamente vartojamų terminų reikšmės:

- 1) veiksmų programa – valstybės narės pateiktas ir Komisijos priimtas dokumentas, kuriame išdėstoma plėtros strategija su nuosekliais prioritetais, kurie turi būti įgyvendinti gaunant fondo paramą arba Konvergencijos tikslo atveju – Sanglaudos fondo ir ERPF – paramą;
- 2) prioritetinė kryptis – vienas iš veiksmų programoje nustatytos strategijos prioritetų, kuri sudaro susiję veiksmai, turintys konkrečius kiekybiškai įvertinamus tikslus;
- 3) veiksmas – projektas arba keli projektai, kuriuos pagal stebėsenos komiteto nustatytus kriterijus atrinka atitinkamai veiksmų programai vadovaujanti institucija arba kurie atrinkami jos atsakomybe ir kuriuos įgyvendina vienas ar daugiau paramos gavėjų, sudarydami sąlygas pasiekti prioritetinės krypties, su kuria tas projektas ar keli projektai susiję, tikslus;
- 4) paramos gavėjas – valstybinis arba privatus ūkio subjektas, įstaiga arba firma, atsakinga už veiksmų inicijavimą arba jų inicijavimą ir įgyvendinimą. <...>

<...>

- 7) pažeidimas – Bendrijos teisės nuostatų pažeidimas, susijęs su ūkio subjekto veiksmais ar neveikimu, kai dėl nepagrįstų Europos Sąjungos bendrojo biudžeto išlaidų padaroma arba gali būti padaryta žala bendrajam biudžetui.“

10 To paties reglamento 56 straipsnio 4 dalyje nustatyta:

„Išlaidų atitikimo finansavimo reikalavimams taisyklės nustatomos nacionaliniu lygiu, laikantis išimčių, numatytų kiekvieno fondo konkrečiuose reglamentuose. Jos taikomos visoms pagal veiksmų programą deklaruotoms išlaidoms.“

11 Reglamento Nr. 1083/2006 58 straipsnyje numatyta:

„Valstybių narių parengtose veiksmų programų valdymo ir kontrolės sistemose:

<...>

- h) numatomos informavimo apie pažeidimus bei neteisėtai sumokėtų sumų susigrąžinimą ir stebėsenos procedūros.“

12 Šio reglamento 60 straipsnis suformuluotas taip:

„Vadovaujanti institucija atsako už veiksmų programos valdymą ir įgyvendinimą laikantis patikimo finansų valdymo principo, ir visų pirma:

- a) užtikrina, kad veiksmai finansavimui būtų atrinkti vadovaujantis veiksmų programai taikytiniais kriterijais ir kad visą jų įgyvendinimo laikotarpį jie atitiktų galiojančias Bendrijos ir nacionalines taisykles;
- b) patvirtina, kad bendrai finansuojami produktai yra pateikti bei paslaugos suteiktos ir tai, ar paramos gavėjų deklaruotos su veiksmiais susijusios išlaidos buvo faktiškai patirtos ir atitinka Bendrijos bei nacionalines taisykles; <...>

<...>“

13 Minėto reglamento 70 straipsnyje nustatyta:

„1. Valstybės narės yra atsakingos už veiksmų programų valdymą ir kontrolę, visų pirma įgyvendinant šias priemones:

- a) užtikrinant, kad veiksmų programų valdymo ir kontrolės sistemos būtų nustatytos laikantis 58–62 straipsnių ir veiktų efektyviai;
- b) užkertant kelią pažeidimams, juos nustatant ir ištaisant bei susigrąžinant neteisėtai sumokėtas sumas, tam tikrais atvejais su delspinigių palūkanomis. Jos apie tai praneša Komisijai ir nuolat informuoja Komisiją apie administracinio bei teismo nagrinėjimo eigą.

2. Kai neįmanoma susigrąžinti paramos gavėjui neteisėtai išmokėtų sumų, valstybė narė atsako už prarastų sumų grąžinimą į bendrą Europos Sąjungos biudžetą, nustačius, kad nuostoliai buvo patirti dėl jos klaidos ar aplaidumo.

<...>“

14 To paties reglamento 98 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Valstybės narės visų pirma atsako už pažeidimų nagrinėjimą ir turi imtis priemonių, jei esama įrodymų, kad yra pokyčių, kurie daro poveikį veiksmų ar veiksmų programų įgyvendinimo ar kontrolės pobūdžiui ar sąlygoms, ir jos atsako už reikiamą finansinį koregavimą.

2. Valstybė narė atlieka reikiamą finansinį koregavimą, susijusį su veiksmuose arba veiksmų programose nustatytais pavieniais ar sistemingais pažeidimais. Koregavimą valstybė narė atlieka panaikindama visą valstybės finansinį įnašą ar jo dalį veiksmų programai. Valstybė narė atsižvelgia į pažeidimų pobūdį, svarbą ir fondų finansinius nuostolius.

<...>“

Reglamentas (EB) Nr. 1828/2006

15 2006 m. gruodžio 8 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1828/2006, nustatančio Reglamento Nr. 1083/2006 ir Reglamento Nr. 1080/2006 įgyvendinimo taisyklės (OL L 371, 2006, p. 1 ir klaidų ištaisymas OL L 45, 2007, p. 3), 1 straipsnyje nustatyta:

„Šiuo reglamentu nustatomos Reglamento [Nr. 1083/2006] ir Reglamento [Nr. 1080/2006] įgyvendinimo taisyklės, susijusios su:

<...>

d) pažeidimais;

<...>“

16 Šio reglamento 13 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta:

„Pagal Reglamento [Nr. 1083/2006] 60 straipsnio a punktą siekiant atrinkti ir patvirtinti veiksmus vadovaujanti institucija užtikrina, kad paramos gavėjams būtų pranešta apie konkrečias sąlygas, susijusias su prekėmis ar paslaugomis, kurios turi būti teikiamos veiksmo metu, finansavimo planą, įgyvendinimo terminą ir finansinę bei kitą informaciją, kuri turi būti saugoma ir pateikiama.

Prieš priimant patvirtinimo sprendimą vadovaujanti institucija turi būti įsitikinusi, kad paramos gavėjas turi pajėgumų įvykdyti šias sąlygas.“

- 17 Minėto reglamento 4 skirsnyje „Pažeidimai“ esančiame 27 straipsnyje nustatyta:

„Šiame skirsnyje vartojamos šios apibrėžtys:

- a) ūkio subjektas – fizinis ar juridinis fizinis asmuo ar kitas subjektas, dalyvaujantis įgyvendinant fondų paramą, išskyrus valstybę narę, vykdančią valdžios institucijos įgaliojimus;

<...>

- c) įtarimas sukčiavimu – pažeidimas, dėl kurio nacionaliniu lygiu pradedamas administracinis ar teismo procesas siekiant nustatyti tyčinę veiką, ypač remiantis [1995 m. liepos 26 d. Briuselyje pasirašytos Konvencijos dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos, parengtos vadovaujantis Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsniu (OL C 316, 1995, p. 48; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 8 t., p. 57)] 1 straipsnio 1 dalies a punkte nurodytus sukčiavimo atvejus;

<...>“

- 18 To paties reglamento 28 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Nepažeidžiant kitų įsipareigojimų pagal Reglamento [Nr. 1083/2006] 70 straipsnį, per du mėnesius nuo kiekvieno ketvirčio pabaigos valstybės narės praneša Komisijai apie bet kokius pažeidimus, kurie buvo pirminio administracinio ar teismo nagrinėjimo dalykas.

Šiame pranešime valstybės narės visais atvejais pateikia duomenis apie:

<...>

- b) nuostatą, kuri buvo pažeista;

<...>

- d) metodus, kuriais naudojantis buvo padarytas pažeidimas;

- e) jei reikia, ar metodai kelia įtarimų dėl sukčiavimo;

<...>“

Latvijos teisė

- 19 2009 m. vasario 24 d. *Ministru kabineta noteikumi Nr. 200 „Noteikumi par darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas“ papildinājuma 2.1.2.4. Aktivitātes „Augstas pievienotās vērtības investīcijas“ projektu iesniegumu atlases pirmo kārtu“* (Ministru kabineta nutarimas Nr. 200 dėl veiksmų programos „Verslumas ir inovacijos“ 2.1.2.4 priede nurodytos veiklos „Didelės pridėtinės vertės investicijos“ projektų paraiškų atrankos pirmojo etapo; *Latvijas Vēstnesis*, 2009, Nr. 41) 16.1 straipsnyje nustatyta, kad ilgalaikės investicijos atitinka finansavimo reikalavimus „tik jeigu jos naudojamos projekto paraiškoje nurodytoje projekto įgyvendinimo vietoje ir tik paramos gavėjo ekonominei veiklai“.

- 20 Pagal šio nutarimo 17.1 straipsnį reikalavimus atitinka, be kita ko, „tokios veiklos išlaidos: naujos įrangos (ir įrenginių) pirkimo išlaidos, tiesiogiai susijusios su gamyba ar projektams įgyvendinti būtinų paslaugų teikimu“.
- 21 Pagal 2010 m. rugpjūčio 10 d. *Ministru kabineta noteikumi Nr. 740 „Kārtība, kādā ziņo par Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda ieviešanā konstatētajām neatbilstībām, pieņem lēmumu par piešķirtā finansējuma izlietojumu un atgūst neatbilstošos izdevumus“* (Ministru kabineta nutarimas Nr. 740 dėl „Pranešimo apie nustatytus pažeidimus, susijusius su Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Sanglaudos fondo lėšų naudojimu, taip pat sprendimų dėl suteiktų lėšų panaudojimo priėmimo ir nepagrįstų išlaidų susigrąžinimo tvarkos“; *Latvijas Vēstnesis*, 2010, Nr. 128) 2.1 straipsnį „pažeidimu“, kaip tai suprantama pagal šį nutarimą, laikomas „bet koks Latvijos Respublikos arba Sąjungos teisės nuostatų pažeidimas, kaip tai suprantama pagal [Reglamento Nr. 1083/2006] 2 straipsnio 7 punktą“.
- 22 Civilinio kodekso 1774 straipsnyje nustatyta:

„Atsitiktiniai nuostoliai neprivalo būti atlyginti. Taigi, jeigu dėl nenumatytos kliūties asmuo negali įvykdyti išipareigojimų, jie laikomi įvykdytais, tik jeigu jis pagal Sutartį nėra prisiėmęs nenumatytų aplinkybių rizikos.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 23 2010 m. balandžio 7 d. EMM sudarė sutartį su Agentūra dėl ERPF bendrai finansuojamos subsidijos projektui, kuriuo siekiama per AS „*Liepājas Metalurgs*“ kompleksą sukurti pramoninių dujų, naudojamų, be kita ko, metalurgijoje, gamybos padalinį (toliau – sutartis). Pagal sutartį EMM privalėjo užtikrinti pramoninių dujų gamybą ir tiekimą *Liepājas Metalurgs* eksploatuojamai gamyklai, be kurių pastaroji negalėtų veikti.
- 24 Projektas, kurį leista finansuoti (toliau – projektas), buvo pradėtas įgyvendinti tą pačią dieną ir turėjo baigtis 2012 m. gruodžio 6 d.
- 25 Šiuo tikslu EMM įsigijo ir įrengė būtinas gamybos priemones, buvo įdarbinti ir apmokyti ekspertai, gamybos padalinys pradėjo veikti. EMM investavo 12 283 579,00 EUR savo lėšų, o 2 212 511,14 EUR buvo skirta pagal bendro finansavimo iš ERPF sutartį.
- 26 2013 m. sausio 3 d. EMM pateikė Agentūrai galutinę projekto įvykdymo ataskaitą, 2013 m. vasario 7 d. šią ataskaitą ji papildė ir paprašė atlikti paskutinį 737 488,86 EUR dydžio ERPF paramos mokėjimą pagal sutartį.
- 27 Atsižvelgdama į mokumo problemas, su kuriomis *Liepājas Metalurgs* susidūrė nuo 2013 m. pradžios, ir į tai, kad EMM veikla tiesiogiai priklausė nuo *Liepājas Metalurgs* veiklos, Agentūra išreiškė susirūpinimą dėl EMM galimybės įvykdyti sutartinius išipareigojimus išlaikyti mažiausiai apie 50,5 mln. m³ pramoninių dujų per metus gamybos apimtį ir užtikrinti vidutinį mažiausiai 20 % apyvartos padidėjimą per pirmuosius dvejus metus po projekto užbaigimo. Todėl Agentūra sustabdė finansinės paramos mokėjimą.
- 28 2013 m. lapkričio 12 d. *Liepājas Metalurgs* buvo iškelta bankroto byla.
- 29 2014 m. liepos 28 d. rašte Agentūra paprašė EMM pateikti dokumentus, kuriuose būtų informacijos apie projekto įgyvendinimą, ir nurodė, kad gali nutraukti sutartį.
- 30 Kadangi *Liepājas Metalurgs* veiklą perėmė AS „*KVV Liepājas Metalurgs*“, EMM galėjo atnaujinti savo veiklą ir apie tai informavo Agentūrą.

- 31 2016 m. kovo 31 d. Agentūra nusiuntė EMM raštą, jame, nurodydama *Liepājas Metalurgs* situaciją, paskelbė vienašališką sutarties nutraukimą, motyvuodama tuo, kad įgyvendindama projektą EMM padarė sunkių pažeidimų – iš esmės nukrypo nuo priimtų išipareigojimų, nes neišlaikė juose numatytos įprastos gamybos apimties.
- 32 EMM pareiškė ieškinį Agentūrai *Rēzeknes tiesa* (Rēzeknės teismas, Latvija), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme, siekdama, kad sutarties nutraukimas būtų pripažintas negaliojančiu. EMM tvirtina, kad paskelbdama apie vienašališką sutarties nutraukimą Agentūra pažeidė sąžiningumo principą, nes EMM nepažeidė sutartinių išipareigojimų, ir neginčijama, kad ji panaudojo gautą finansinę paramą projekte numatyta veiklai vykdyti.
- 33 Agentūra teigia, kad *Liepājas Metalurgs* finansinės problemos ir jos veiklos nutraukimas negali būti laikomi aplinkybėmis, kurių nebuvo galima numatyti, kaip tai suprantama pagal Civilinio kodekso 1774 straipsnį.
- 34 Jos teigimu, pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija turi būti kvalifikuojama kaip „pažeidimas“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punktą ir 2010 m. rugpjūčio 10 d. Ministrų kabineto nutarimo Nr. 740 2.1 straipsnį, todėl ji galėjo pagrįstai susigrąžinti jau suteiktą finansavimą, laikydamosi šiame nutarime numatytų procedūrų.
- 35 Taigi Agentūra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme pareiškė priešieškinį EMM, juo prašė grąžinti visą jau išmokėtą finansinę pagalbą, t. y. 2 212 511,14 EUR, ir sumokėti 670 390,53 EUR delspinigius už laikotarpį nuo 2016 m. balandžio 18 d. iki 2017 m. vasario 14 d.
- 36 O EMM teigia, kad Reglamentas Nr. 1083/2006, kuriame nustatyta, jog pažeidimas – tai „[Sąjungos] teisės nuostatų pažeidimas, susijęs su ūkio subjekto veiksmais ar neveikimu“, negali būti taikomas nagrinėjamoje byloje. Ji tvirtina, kad situacija, dėl kurios negalėjo naudoti gamybos padalinio, vykdydama savo ekonominę veiklą, yra ne jai priskirtinų veiksmų ar neveikimo, o *Liepājas Metalurgs* veiklos nutraukimo pasekmė.
- 37 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad kyla abejonių dėl tikslios sąvokos „pažeidimas“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punktą, apimtį.
- 38 Šiomis aplinkybėmis *Rēzeknes tiesa* (Rēzeknės teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar Tarybos reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punktą reikia aiškinti taip, kad ūkio subjekto (finansinės paramos gavėjo) veiksmai ar neveikimas, kuriais padaryta ar gali būti padaryta žalos Europos Sąjungos bendrajam biudžetui, apima situaciją, kai paramos gavėjas negali per nustatytą laikotarpį pasiekti numatytos apyvartos, nes tuo laikotarpiu buvo sustabdyta jo vienintelio verslo partnerio ūkinė veikla arba jis tapo nemokus?“

Dėl prejudicinio klausimo

Dėl priimtinumų

- 39 Formaliai nesiremiamos prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepriimtiniu Estijos vyriausybė ir Europos Komisija teigia, kad tam tikroms pagrindinėms bylos faktinėms ir teisinėms aplinkybėms, kaip jas apibūdino prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, trūksta tikslumo. Konkrečiai kalbant, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nėra pakankamai aišku, ar EMM iš tikrųjų vykdė projekte numatytą veiklą, taip pat, kokios sąlygos turi būti įvykdytos, kad jis būtų laikomas baigtu.

- 40 Šiuo klausimu primintina, kad pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją SESV 267 straipsnyje numatyta procedūra yra bendradarbiavimo tarp Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų priemonė, pagal kurią Teisingumo Teismas nacionaliniams teismams teikia Sąjungos teisės aiškinimą, būtiną pastariesiems priimant sprendimą dėl jų nagrinėjamo ginčo (2016 m. liepos 5 d. Sprendimo *Ognyanov*, C-614/14, EU:C:2016:514, 16 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 41 Remiantis taip pat suformuota jurisprudencija, kuri nuo šiol atspindi Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnyje, poreikis pateikti Sąjungos teisės išaiškinimą, kuris būtų naudingas nacionaliniam teismui, reiškia, kad minėtas teismas privalo apibrėžti pateikiamo klausimo faktines aplinkybes ir pagrindines teises nuostatas arba bent paaiškinti šį klausimą pagrindžiančias faktines prielaidas. Be to, sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą turi būti nurodytos tikslios priežastys, dėl kurių nacionalinis teismas kelia Sąjungos teisės aiškinimo klausimus ir mano, kad būtina Teisingumo Teismui pateikti prejudicinį klausimą (2020 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Blue Air – Airline Management Solutions*, C-584/18, EU:C:2020:324, 43 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 42 Vis dėlto vadovaujantis bendradarbiavimo principu, kuriuo grindžiami nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo santykiai vykstant procesui dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, nesant tam tikrų išankstinių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo išvadų šis prašymas nebūtinai tampa nepriimtinas, jeigu, nepaisant šių trūkumų, Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į bylos medžiagos duomenis, mano galintis naudingai atsakyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui (2016 m. spalio 27 d. Sprendimo *Audace ir kt.*, C-114/15, EU:C:2016:813, 38 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 43 Nagrinėjamu atveju, nors tikrai būtų naudinga, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tiksliau identifikuotų tikslią teisės ar sutarties nuostatą, iš kurios kyla jo klausime nurodyta pareiga, susijusi su tuo, kad EMM pažeidė tam tikros apyvartos atitinkamu laikotarpiu išpareigojimą, vis dėlto, atsižvelgiant į Sąjungos teisės nuostatos, kurią prašoma išaiškinti, pobūdį ir apimtį, šis tikslumo trūkumas netrukdo pakankamai suprasti šio klausimo kontekstą. Iš tiesų, be kita ko, iš Teisingumo Teismo turimos informacijos matyti, kad pagrindinės bylos baigtis priklauso nuo to, ar EMM gali būti kaltinama pažeidimu, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punktą. Tačiau, nepaisant tokio netikslumo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateikta informacija apie faktines ir teises aplinkybes leidžia įvertinti šio klausimo apimtį ir pateikti teismui atsakymą, kuris galėtų būti jam naudingas, kaip tai, be kita ko, patvirtina Latvijos ir Estijos vyriausybės, taip pat Komisijos pateiktos rašytinės pastabos.
- 44 Taigi prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas.

Dėl esmės

- 45 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punktą turi būti aiškinamas taip, kad „pažeidimu“, kaip jis suprantamas pagal šią nuostatą, turi būti laikoma situacija, kai dėl savo vienintelio verslo partnerio nemokumo ar veiklos nutraukimo ERPF paramos gavėjas atitinkamu laikotarpiu nepasiekia finansuojamame projekte numatyto apyvartos lygio.
- 46 Pirmiausia reikia priminti, kad pagal Reglamento Nr. 1083/2006 1 straipsnį šiuo reglamentu, be kita ko, nustatomos fondų finansiškai remiamų operacijų valdymo, stebėsenos ir kontrolės taisyklės, grindžiamos bendra valstybių narių ir Komisijos atsakomybe (2016 m. gegužės 26 d. Sprendimo *Județul Neamț ir Județul Bacău*, C-260/14 ir C-261/14, EU:C:2016:360, 39 punktą).

- 47 Be to, Reglamento Nr. 1083/2006 65 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad pagal subsidiarumo ir proporcingumo principus už šiame reglamente numatytų fondų paramos įgyvendinimą ir kontrolę visų pirma atsako valstybės narės.
- 48 Vykdam tą kontrolę valstybėms narėms tenka ir pagrindinė atsakomybė už efektyvų ir tinkamą Sąjungos lėšų panaudojimą, o tai padeda tinkamai įgyvendinti Sąjungos bendrąjį biudžetą (pagal analogiją žr. 2014 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Baltlanta*, C-410/13, EU:C:2014:2134, 44 punktą).
- 49 Šiuo tikslu pagal Reglamento Nr. 1083/2006 70 straipsnio 1 dalį valstybės narės prisiima atsakomybę, be kita ko, už veiksmų programų valdymą ir kontrolę ir nustato pažeidimus.
- 50 Sąvoka „pažeidimas“ Reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punkte apibrėžiama kaip Sąjungos teisės nuostatų pažeidimas, susijęs su ūkio subjekto veiksmais ar neveikimu, kai dėl nepagrįstų Sąjungos bendrojo biudžeto išlaidų padaroma arba gali būti padaryta žala bendrajam biudžetui.
- 51 Taigi tokio pažeidimo buvimas reiškia, kad turi būti įvykdytos trys aplinkybės, t. y. pirma, turi būti padarytas Sąjungos teisės pažeidimas, antra, šis pažeidimas turi būti padarytas ūkio subjekto veiksmais ar neveikimu, ir, trečia, padaryta reali ar potenciali žala Sąjungos biudžetui.
- 52 Pirma, dėl Sąjungos teisės pažeidimo buvimo pirmiausia reikia pažymėti, kad Reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punkte nurodyti ne tik pačių Sąjungos teisės nuostatų pažeidimai, bet ir nacionalinės teisės nuostatų, taikytinų struktūrinių fondų remiamiesiems veiksams, pažeidimai, ir taip padedama užtikrinti tinkamą Sąjungos teisės, susijusios su iš šių fondų finansuojamų projektų valdymu, taikymą (šiuo klausimu žr. 2016 m. gegužės 26 d. Sprendimo *Județul Neamț ir Județul Bacău*, C-260/14 ir C-261/14, EU:C:2016:360, 37 ir 43 punktus).
- 53 Viena vertus, Reglamento Nr. 1083/2006 56 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad išlaidų atitiktis finansavimo reikalavimams taisyklės nustatomos nacionaliniu lygiu, laikantis išimčių, numatytų kiekvieno fondo konkrečiuose reglamentuose. Kita vertus, šio reglamento 60 straipsnio a punkte nustatyta, jog vadovaujanti institucija užtikrina, kad veiksmai, siekiant finansuoti, būtų atrinkti vadovaujantis veiksmų programai taikytinais kriterijais ir kad visą įgyvendinimo laikotarpį jie atitiktų galiojančias Sąjungos ir nacionalines taisykles (2017 m. gruodžio 6 d. Sprendimo *Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere*, C-408/16, EU:C:2017:940, 55 punktas).
- 54 Be to, svarbu priminti, kad Sąjungos teisės aktais sukurta dotacijų sistema grindžiama, be kita ko, tuo, kad naudos gavėjas įvykdo tam tikrus įsipareigojimus, suteikiančius jam teisę gauti numatytą finansinę paramą. Taigi, pagal nacionalinėmis valdymo ir kontrolės sistemomis įtvirtintą tvarką būtent nacionalinės kompetentingos institucijos turi įsitikinti, kad atitinkamas paramos gavėjas prisiima vykdyti savo įsipareigojimus. Šiuo tikslu minėtoms nacionalinėms institucijoms leidžiama reikalauti, kad šis paramos gavėjas tokį įsipareigojimą prisiimtų prieš priskiriant šį projektą prie atitinkamos pagalbos (šiuo klausimu žr. 2014 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Baltlanta*, C-410/13, EU:C:2014:2134, 56–58 punktus ir nurodytą jurisprudenciją). Be to, iš Reglamento Nr. 1083/2006 60 straipsnio b punkto matyti, kad vadovaujančioji institucija tikrina bendrai finansuojamų produktų ir paslaugų teikimą.
- 55 Pagrindinėje byloje, kaip nurodyta pačiame prejudicinio klausimo tekste, ERPF paramos gavėjas referenciniu laikotarpiu nepasiekė apyvartos lygio, numatyto projekte, kurį leista bendrai finansuoti.
- 56 Taigi atrodo, kad, priešingai, nei reikalaujama pagal Reglamento Nr. 1083/2006 60 straipsnio b punktą, bendrai finansuojami produktai ar paslaugos nebuvo visiškai suteikti, todėl gavėjas neįvykdė pareigos, suteikiančios jam teisę gauti numatytą finansinę paramą pagal Sąjungos teisę ir taikytiną nacionalinę teisę.

- 57 Antra, kiek tai susiję su tuo, kad toks Sąjungos teisės ar taikytinos nacionalinės teisės pažeidimas turi būti padarytas „ūkio subjekto veiksmais ar neveikimu“, reikia pažymėti, kad Reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punkto formuluotėje nepatikslinama, ar tokie veiksmai arba neveikimas ir galiausiai „pažeidimas“, kaip jis suprantamas pagal šią nuostatą, yra subjektyvus elementas, susijęs su atitinkamo ūkio subjekto ketinimu ar aplaidumu.
- 58 Šiuo klausimu primintina, kad pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos tekstą, bet ir į kontekstą ir teisės akto, kurio dalis ji yra, tikslus (2020 m. liepos 2 d. Sprendimo *Magistrat der Stadt Wien (Balėsas)*, C-477/19, EU:C:2020:517, 23 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 59 Dėl Reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punkto konteksto reikia pažymėti, kad svarbu atsižvelgti į tai, jog šios nuostatos formuluotė yra labai panaši į Reglamento Nr. 2988/95 1 straipsnio 2 dalies formuluotę. Šie du reglamentai priskiriami prie teisės aktų, kuriais užtikrinamas tinkamas Sąjungos lėšų valdymas ir jos finansinių interesų apsauga, todėl sąvoka „pažeidimas“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 2988/95 1 straipsnio 2 dalį ir pagal Reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punktą, turi būti aiškinama vienodai (2016 m. gegužės 26 d. Sprendimo *Județul Neamț ir Județul Bacău*, C-260/14 ir C-261/14, EU:C:2016:360, 34 punktą).
- 60 Reglamento Nr. 2988/95 4 ir 5 straipsniuose daromas skirtumas tarp, pirma, bendros sąvokos „pažeidimas“ ir, antra, sąvokos „tyčinis pažeidimas arba pažeidimas dėl aplaidumo“, t. y. akivaizdus pažeidimas, už kurį gali būti skirtos administracinės nuobaudos (šiuo klausimu žr. 2019 m. kovo 5 d. Sprendimo *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, 122 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 61 Panašiai Reglamento Nr. 1828/2006 28 straipsnio 1 dalies e punkte, siejamame su šio reglamento 27 straipsnio c punktu, kuriame nustatytos Reglamento Nr. 1083/2006 įgyvendinimo taisyklės, taigi su juo sudaro visumą, pabrėžiama, kad elgesys, dėl kurio kilo įtarimas sukčiaujant, yra „tyčinis“, todėl ši sąvoka yra kitas akivaizdaus pažeidimo pavyzdys, kaip nurodyta ankstesniame punkte.
- 62 Atsižvelgiant, pirma, į šį skirtumą, atliktą teisės aktų leidybos lygmeniu, ir, antra, į tai, kad Reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punkte pateiktoje sąvokos „pažeidimas“ apibrėžtyje nėra jokių patikslinimo dėl atitinkamo gavėjo elgesio tyčinio ar aplaidaus pobūdžio, toks pobūdis negali būti laikomas būtinu veiksniu, kad būtų galima konstatuoti pažeidimą, kaip jis suprantamas pagal šią nuostatą.
- 63 Tokį aiškinimą patvirtina šio sprendimo 48 punkte nurodytas Reglamentu Nr. 1083/2006 siekiamas tikslas užtikrinti tinkamą ir veiksmingą fondų naudojimą siekiant apsaugoti Sąjungos finansinius interesus. Iš tiesų, atsižvelgiant į tokį tikslą, Reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punkte nurodytą sąvoką „pažeidimas“ reikia aiškinti plačiai.
- 64 Šiuo klausimu taip pat reikia priminti, kad Teisingumo Teismas jau ne kartą yra nurodęs, kad pareiga grąžinti neteisėtais veiksmais nepagrįstai gautą naudą yra ne sankcija, o tiesiog pripažinimo, kad nesilaikyta sąlygų, reikalingų norint gauti pagal Sąjungos taisykles kylančią naudą, ir kad dėl to nauda suteikta nepelnytai, pasekmė (2016 m. gegužės 26 d. Sprendimo *Județul Neamț ir Județul Bacău*, C-260/14 ir C-261/14, EU:C:2016:360, 50 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 65 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad net jei ūkio subjektas, kaip antai aptariamas pagrindinėje byloje, pažeidė pareigą, suteikiančią jam teisę į fondų paramą dėl savo vienintelio verslo partnerio nemokumo ar veiklos nutraukimo, ši aplinkybė savaime netrukdo tokį pažeidimą laikyti „pažeidimu“, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punktą, nes tokio pažeidimo buvimui nėra būtina įrodyti tokio gavėjo tyčios ar aplaidumo.

- 66 Trečia, kiek tai susiję su žala, padaryta Sąjungos biudžetui dėl tokio neveikimo, iš Reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punkto matyti, kad Sąjungos teisės ar nacionalinės teisės, taikomos operacijoms, kurias remia fondai, pažeidimas yra „pažeidimas“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, jeigu dėl jo Sąjungos bendrajam biudžetui padaroma arba gali būti padaryta žala dėl nepagrįstų išlaidų šiam biudžetui priskyrimo.
- 67 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad nereikalaujama įrodyti konkretaus finansinio poveikio buvimo. Iš tiesų pakanka to, kad negalima atmesti galimybės, jog tas pažeidimas turėjo poveikį atitinkamo fondo biudžetui (šiuo klausimu žr. 2017 m. gruodžio 6 d. Sprendimo *Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere*, C-408/16, EU:C:2017:940, 60 ir 61 punktus bei nurodytą jurisprudenciją).
- 68 Šiuo atveju tai, kad paramos gavėjas neužtikrino reikiamo minimalaus veiklos kiekio, kuris nurodomas prejudiciniame klausime, reiškia, kad Sąjungos suteiktas bendras finansavimas už tokio minimalaus kiekio tiekimą neišvengiamai bent jau iš dalies buvo pervestas nepagrįstai. Tad dėl tokio Sąjungos teisės ar taikytinos nacionalinės teisės pažeidimo, atsiradusio dėl paramos gavėjo neveikimo, gali būti padaryta žala bendrajam Sąjungos biudžetui.
- 69 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad nagrinėjamu atveju EMM gali būti kaltinama „pažeidimu“, kaip jis suprantamas pagal Reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punktą, o tai patikrinti turi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Jeigu nustatomas pažeidimas, dėl jo pagal Reglamento Nr. 2988/95 4 straipsnio 1 dalį paprastai panaikinama neteisėtai gauta nauda.
- 70 Reikia konstatuoti, kad pagrindinėje byloje, kaip matyti iš šio sprendimo 33 punkto, buvo remiamasi aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti, buvimu, kurių pripažinimas pagal nacionalinę teisę galėtų užkirsti kelią nepagrįstai iš ERPF pervestų sumų grąžinimui.
- 71 Nesant reikalo priimti sprendimo šiuo klausimu, reikia pažymėti, kad, pirma, pagal Reglamento Nr. 1083/2006 70 straipsnio 1 dalies b punktą valstybės narės turi susigrąžinti nepagrįstai sumokėtas sumas, tam tikrais atvejais su delspinigiais, ir, antra, pagal šio reglamento 70 straipsnio 2 dalį atitinkama valstybė narė atsako už gavėjui nepagrįstai išmokėtų sumų grąžinimą į bendrą Sąjungos biudžetą tuo atveju, kai šių sumų negalima susigrąžinti dėl šios valstybės narės klaidos ar aplaidumo.
- 72 Be to, kai pažeidimas daro didelį poveikį veiksmų pobūdžiui arba jų įgyvendinimo sąlygoms, pagal Reglamento Nr. 1083/2006 98 straipsnio 1 dalį valstybės narės turi taikyti finansinį koregavimą. Kaip generalinė advokatė pažymėjo išvados 88 punkte, pagal šio straipsnio 2 dalį ja siekiama panaikinti visą valstybės dalyvavimą veiksmų programoje ar jo dalį, o siekiamos nustatyti šios korekcijos dydį valstybės narės turi atsižvelgti į pažeidimo pobūdį ir sunkumą, taip pat į atitinkamo fondo finansinius nuostolius.
- 73 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 1083/2006 2 straipsnio 7 punktas turi būti aiškinamas taip, kad „pažeidimu“, kaip jis suprantamas pagal šią nuostatą, laikoma situacija, kai dėl savo vienintelio verslo partnerio nemokumo ar veiklos nutraukimo ERPF paramos gavėjas atitinkamu laikotarpiu nepasiekia finansuojamame projekte numatyto apyvartos lygio.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 74 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1083/2006, nustatančio bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo bei panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1260/1999, iš dalies pakeisto 2010 m. birželio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 539/2010, 2 straipsnio 7 punktą turi būti aiškinamas taip, kad „pažeidimu“, kaip jis suprantamas pagal šią nuostatą, laikoma situacija, kai dėl savo vienintelio verslo partnerio nemokumo ar veiklos nutraukimo Europos regioninės plėtros fondo paramos gavėjas atitinkamu laikotarpiu nepasiekia finansuojamame projekte numatyto apyvartos lygio.

Parašai.